

راهنمای آکسفورد در تاریخ فلسفه سیاسی

ویراستار: جرج کلوسکو

تاریخ فلسفه سیاسی

(۲۲)

موسبالیسم اروپایی متقدم

جانان بیجر

ترجمه علی رسولی

نصیده سرا

سرشناسه	۱. بیچر، جان. ۱۹۳۷ م. (Beecher, Jonathan, 1937)
عنوان و نام پدیدآور	۱. سوسیالیسم (پایه اندم) / جانانان بیچر؛ ترجمه علی رسولی؛ ویراستار مهرانگیز اشراقی
مشخصات نشر	تهران : قصیده سرا، ۱۳۸۷
مشخصات ظاهری	۷۹ ص.
فروست	۱. راهنمای آکسفورد در تاریخ فلسفه سیاسی؛ ج ۲۲. بخش نخست: تاریخ فلسفه سیاسی؛ / ویراستار جرج کلووسکو؛ دبیر مجموعه: بهنام جودی
شابک	1-22-8054-600-978 : دوره 7-20-54
وضعیت فهرستنویسی	۱. فیبا
یادداشت	۱. کتاب حاضر ترجمه مقالاتی با عنوان "Early European socialism" از کتاب "The Oxford handbook of the history of political philosophy" با ویراستاری جرج کلووسکو است.
موضوع	۱. سوسیالیسم (روپائی) (Socialism, European*) ۲. علوم سیاسی -- فلسفه -- تاریخ (Political science - Philosophy - History)
شناسه افزوده	۱. رسولی، علی، ۱۳۶۸ - مترجم (Rasoli, Ali)
شناسه افزوده	۱. کلووسکو، جورج، ۱۹۵۰ م. (Klosko, George)
شناسه افزوده	دبیر مجموعه: جودی، بهنام
رده‌بندی کنگره	JA۷۱
رده‌بندی دیویی	۳۲۰/۰۱
شماره کتابشناسی ملی	۹۸۰۵۸۸۹

قصیده سرا

راهنمای آکسفورد در تاریخ فلسفه سیاسی

(۱۳)

در یک مجموعه: بهنام جودی

سوسیالیسم و بی‌پای متقدم

جانان بیج

ترجمه علی...

ویراستار: مهرانگیز...

طرح جلد: آروین رفیع زاده

آماده سازی قبل از چاپ: آرمیتا رفیع زاده

چاپ و صحافی: قشقای

چاپ اول: ۱۴۰۳

تعداد: ۵۰۰ نسخه

شابک دوره: ۷-۲۰-۸۰۵۴-۶۰۰-۹۷۸

شابک: ۱-۲۲-۸۰۵۴-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

پست الکترونیک: ghasidehsara@gmail.com

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۷.....	یادداشت بر روی مقدمه
۱۵.....	سوسیالیسم آلمانی - مقدمه
۱۵.....	مقدمه
۲۱.....	معضل سوسیالیسم آلمانی
۲۵.....	خصلت‌های سوسیالیسم آلمانی
۲۹.....	متفکران و جنبش‌های سوسیالیست آلمانی
۳۷.....	انقلاب‌های ۱۸۴۸ و آثار و عواقبشان
۴۱.....	سوسیالیسم دولتی دموکراتیک
۴۵.....	سوسیالیسم آنارشستی
۵۵.....	سوسیالیسم دهقانی روسیه
۶۵.....	مارکسیسم
۷۱.....	سخن آخر
۷۵.....	منابع
۷۹.....	معرفی نویسنده

یادداشت دبیر مجموعه

آثار و تألیفات حوزه فلسفه سیاسی اروپایی و تاریخ آن در ایران و به زبان فارسی، در قفسه کتب موجود در این حوزه، محدود و اندک است. عمده این آثار هم کتاب‌هایی حجیم و چندجلدی هستند که مطالعه آن بر روی اغلب کتاب‌خوان‌ها، به‌ویژه دانشجویان، دشوار است. به همین دلیل فقط تعداد معدودی از علاقه‌مندان، اساتید و پژوهشگران، این آثار استقبال می‌کنند. این در صورتی است که در زبان‌های اروپایی، به‌ویژه انگلیسی، در حوزه اندیشه سیاسی، فلسفه سیاسی، نظریه سیاسی و تاریخ آن‌ها آثار متنوعی وجود دارند که از زوایای گوناگون مطالب، نظرات و ایده‌هایی مختلف را طرح و بررسی می‌کنند. از آنجایی که تفکر فلسفی عالی‌ترین نوع اندیشیدن است و سابقه‌ای بیش از دو هزار ساله در تاریخ اندیشه دارد، بر آن شدیم آثاری که ایده‌ها و مفاهیم بنیادین فلسفه سیاسی را به‌صورت «راهنما» در اختیار خوانندگان ایرانی، به‌ویژه دانشجویان، قرار می‌دهند، ترجمه کنیم و به چاپ برسانیم.

The Oxford Handbook of the History of مجموعه
Political Philosophy (Oxford Handbooks, 2011) (راهنمای
 آکسفورد در تاریخ فلسفه سیاسی)، به ویراستاری جرج کلوسکو، از
 آن دست آثار است که مباحث پایه‌ای و بنیادی تاریخ فلسفه سیاسی
 را از چند زاویه به بحث می‌گذارد. این مجموعه متشکل است از
 مجموعه مقالاتی که در یکی از معتبرترین دانشگاه‌ها و انتشارات در
 سطح جهان، یعنی آکسفورد، منتشر شده است. ویژگی‌های
 منحصر به فرد هریک از این مقالات آن را از سایر آثار این حوزه
 متمایز می‌کند.

راهنمای آکسفورد در چهار بخش کلی تدوین شده است:
 بخش نخست، تحت عنوان «روش»، نظریه‌هایی درباره روش
 مطالعه و پژوهش در تاریخ فلسفه سیاسی را مطرح و در چند مقاله
 آن‌ها را بررسی می‌کند؛ بخش دوم به تاریخ فلسفه سیاسی، از یونان
 تا زمانه معاصر، می‌پردازد و جایگاه تمرکز صرف بر آرای
 فیلسوفان سیاسی، اندیشه آن‌ها را در مکاتب و برهه‌های تاریخی،
 به لحاظ اهمیت و تأثیرگذاری، ارائه می‌کند؛ بخش سوم به مفاهیم
 اساسی اندیشه سیاسی، از قدیم تا جدید، مانند دولت، حاکمیت،
 قرارداد اجتماعی، فمینیسم و... اختصاص دارد. بخش چهارم نیز
 به‌طور محدود به تاریخ فلسفه سیاسی در شرق می‌پردازد.
 همان‌گونه که از بخش‌بندی این مجموعه پیداست، با این جامع و
 کامل روبه‌رو هستیم که هر مخاطب علاقه‌مند، دانشجو، پژوهشگر
 و استاد در حوزه علوم انسانی نیازمند دسترسی به آن است. یکی از
 اصلی‌ترین ویژگی‌های این راهنما این است که مجموعه مقالات آن
 به قلم متخصصان و پژوهشگران شناخته‌شده، با پراکندگی
 جغرافیایی، از آمریکا گرفته تا اروپا و استرالیا و از دانشگاه‌های
 گوناگون است که هریک آثار و تألیفاتی درباره مقاله ارائه‌شده برای

این مجموعه، دارند که خود نکته حائز اهمیتی است برای افرادی که بخواهند مطالب بیشتر و مفصل‌تری در این باره بخوانند. این ویژگی‌ها موجب شد برای ترجمه این مجموعه مصمم‌تر تلاش کنیم. تصمیم گرفتیم هر چهار بخش این مجموعه را منتشر کنیم و ترجمه آن‌ها را به اساتید و پژوهشگرانی ایرانی بسپاریم که در این حوزه مطالعاتی داشتند و آثاری نیز منتشر کرده یا سال‌ها در دانشگاه آن‌ها را تدریس کرده‌اند. از این‌رو، برای چاپ این مجموعه، آلات بهتر دیدیم که به جای گنجاندن آن‌ها در دو یا سه جلد حجیم، هر مقاله را در یک جلد مجزا و کم‌حجم منتشر کنیم تا هر مخاطب، حسب نیاز خود، اقدام به تهیه یک جلد یا کل مجموعه بکند. برای این راستا از همکاری انتشارات قصیده‌سرا و مدیر محترم آن، جناب آقای لطیف رفیع‌زاده، بهره بردیم تا با چاپ و نشر این مجموعه ارزشمند تا حدی پاسخگوی نیاز علاقه‌مندان به مباحث فلسفه سیاسی باشد. امید داریم حاصل این تلاش و همکاری، دایره تنگ مخاطبان خاص این مقولات را گسترش دهد و افراد بیشتری را جذب مطالعه این کتاب کند.

در خصوص ترجمه نیز ذکر چند نکته ضروری است. ترجمه یک اثر از یک زبان بیگانه، محدودیت‌های خاص خود را دارد و به‌ویژه مترجم متن‌های تخصصی با چالش‌های مخاطراتی روبه‌روست که دقت بیشتری را می‌طلبد. اما در بعضی موارد با دقت صرف نیز نمی‌توان به ترجمه‌ای قابل قبول دست یافت؛ چراکه اگر ترجمه را صرفاً معادل‌یابی واژه‌ها و اصطلاحات از زبان مبدأ به زبان مقصد تلقی کنیم، ممکن است برای بعضی از مفاهیم در زبان مقصد معادلی وجود نداشته باشد؛ برای مثال ما با مفاهیمی در زبان‌های دیگر، مانند زبان انگلیسی، مواجه هستیم که در تجربه تاریخی ما یا زبان‌های دیگر سابقه‌ای نداشته و مفهوم‌سازی نشده

است. این حتی گاهی موجب شده تا مفهومی خاص عیناً و بدون ترجمه در زبانی دیگر، برای مثال فارسی، به کار رفته و جا افتاده است؛ مثل مفهوم «مدرنیته». همچنین پیش آمده است که برخی از اصطلاحات یا مفاهیم به درستی ترجمه نشده‌اند و طی استمرار استفاده غلط، معادل‌هایی دقیق نیز برای آن‌ها در زبان فارسی نداریم. برای مثال، مفاهیم «state» و «government» در زبان فارسی که به ترتیب باید «دولت» و «حکومت» ترجمه شوند، به فارسی بسکس و به جای یکدیگر استفاده شده‌اند و بین اهالی رشته علوم سیاسی به غلط جا افتاده‌اند. صرف‌نظر از معادل‌های آن‌ها در زبان‌های دیگر، به لحاظ تاریخی نیز ما این دو را به جای یکدیگر و اشتباه استفاده کرده‌ایم. مثال دیگر، مفهوم اروپایی «nation» است که «ملت» به اشتباه و بدون توجه به پیشینه تاریخی آن در ایران، از زمان قاجار به «ملت» ترجمه شده است. مفهوم ناسیون یا به انگلیسی نیشن در اروپا ابداعی جدید است که با فروپاشی امپراتوری مقدس روم و از سده‌های ۱۵-۱۶م به این سو، به تدریج، در معنایی مدرن استفاده شد که مبنایی «نژادی - قومی» داشت و مردمان اروپایی در سیر تحول خودشان، عمدتاً به دست دولت‌هایشان تبدیل به «ناسیون» شدند؛ نه یک قوم و نژاد با یک زبان مشخص در محدوده جغرافیایی مشخص. به این ترتیب، مفهوم «nation-state» نیز در این تحول تاریخی در اروپا پدیدار شد، به گونه‌ای که دولت‌های اروپایی با خروج از قیومیت کلیسای کاتولیک روم و پاپ، «ناسیون» خود را ایجاد کردند که در زبان فارسی به «ملت‌سازی» تعبیر و تبدیل به دولت‌های «ملی» شدند. اما تاریخ تحول مفهوم «ملت» در جهان ایرانی، تماماً تحولی متفاوت را نشان می‌دهد. برای مثال، مفهوم «ملت» در ایران که ریشه و سبقه‌ای «دینی» دارد، برخلاف اروپا، ابداع دولت‌ها نیست،

بلکه به‌طور طبیعی و در درازای تاریخ چند هزاره‌ای ایران و از «وحدت متکثر» مردمان و قوم‌های گوناگون پدیدار شد و با مفهوم «ایران» تجلی یافت و اکنون «ایران» تبدیل به مفهومی شده است که هم به معنای ملت است و هم دولت و به جای «nation» که بر قوم و نژاد مبتنی است، عمدتاً مفهومی تاریخی - فرهنگی دارد. از سوی دیگر، «ملت ایران» به لحاظ تاریخی نه ساخته دولت‌ها و سلسله‌های حاکم بر ایران، که البته دستی در تقویت و در مواقعی تضعیف ایرانیت داشته‌اند، بلکه درست برعکس تجربه اروپاست. لذا، با توجه به تاریخ تحول مفاهیم، نمی‌توان مفهوم «nation» را با مفهوم «ملت» در زبان فارسی دقیقاً هم‌معنی و معادل دانست. از این روی، ترجمه واژه به واژه مفاهیمی مانند «nation» و «ملت»، می‌تواند موجبات بدفهمی و سوء تفاهم‌هایی را فراهم کند که با ورود ایدئولوژی‌های چپ، استعماری و پست‌مدرن به جامعه ما، با طرح مباحث «اقوام»، «اقالت» و «توهمات خطرناک» مانند «ملت‌های ایران را ایجاد و موجبات تضعیف «ایران» واقعی را فراهم کند. بر همین پایه، نگارنده به‌طور تاجایی که در توان داشته، در مواردی از این دست - و برنگاهای خطرناکی چون مثال «nation» و «ملت» - با مترجم‌های متختم این مجموعه وارد گفت‌وگو شده و پیشنهادهایی ارائه کرده است؛ هرچند هیچ اجبار یا تحمیلی در کار نبوده و در نهایت خود مترجم‌ها تصمیم گرفته‌اند که چه معادل‌هایی را انتخاب کنند.

مشکلات به مواردی که اشاره کردیم محدود نمی‌شود. برخی از مفاهیم و اصطلاحات تخصصی، تاریخ تحول معنایی گسترده‌ای دارند، به گونه‌ای که در جهان اروپایی نیز این دقت را دارند که وقتی از این مفاهیم استفاده می‌کنند به تاریخ و معانی گوناگون آن نظر داشته باشند. برای مثال، مفهوم «constitution» است که اغلب

به «قانون اساسی» ترجمه می‌شود. درحالی‌که عمدتاً بعد از انقلاب ۱۷۸۹م فرانسه بود که چنین معنایی به آن اطلاق شد و پیش از آن دامنه معنایی گسترده‌تر «نظام»، «تشکیلات»، «اساس»، «نظام‌نامه»، «قانون اساسی» و... داشته است. مترجم و مخاطب محترم بایستی به هنگام ترجمه و مطالعه در نظر داشته باشد که کاربرد این مفهوم در یونان باستان، سده‌های پایانی قرون وسطی یا طی رنسانس، نمی‌تواند کاربردی «دقیقاً» به معنای «قانون اساسی» داشته باشد؛ چرا که در تجربه فکری و مفهومی اروپایی طی این دوره‌ها هنوز نظریه‌هایی دربارهٔ تدوین «قانون اساسی»، «تأسیس دولت» به معنای مدرن، «حکومت مردم»، «ارادهٔ عمومی» و غیره که مفاهیم هم‌خانوادهٔ آن هستند، دامنه معنایی مرتبط هستند، وجود نداشته است. در نتیجه، در دوره‌های پیش از مدرنیته، هرگاه این مفهوم در متون نویسندگان به کار رفته است به معنای امروزی «قانون اساسی» نیست. مثال دیگر، اصطلاح «پلیس» مانند «دولت» یا «دولت - شهر» به شهرهای یونان باستان است؛ البته این اشتباه حتی نزد خود اروپایی‌ها نیز رایج است و پس از انتشار تحقیقات جدید در حوزه تاریخ مفاهیم و تاریخ ایده‌ها و باجانی که متفکرانی مانند کارل اشمیت، راینهارد کوزلک، لئو اشتراوس، کنتین اسکیر و بقیه دربارهٔ مفهوم دولت و تاریخ پیدایش آن و تمایز آن با گذشته مطرح کردند، امثال لئو اشتراوس تصریح کردند که «پلیس» یا «شهر»های یونان باستان نمی‌تواند دقیقاً از معادل‌های «دولت» و «دولت - شهر» استفاده کرد؛ چون در شهرهای یونانی با «نظام» و تشکیلاتی که طی امپراتوری رُم، پادشاهی‌های قرون وسطایی و نظام‌های سیاسی مدرن تحت عنوان «دولت» می‌شناسیم، مواجه نیستیم.

مثال‌هایی از این دست بسیار است؛ اما هدف ما در این مجال

فقط نشان دادن سختی‌ها و محدودیت‌های پژوهش، ترجمه و مطالعه تاریخ اندیشه است و ذکر این نکته که در ترجمه این مقالات، تاریخ تحول این مفاهیم مد نظر بوده و تلاش شده است برگردان هر مفهوم تناسب لازم با هر برهه تاریخی یا نزد متفکر مربوطه را داشته باشد؛ در عین حال که آن مفاهیم به زبان اصلی در پانویس آورده شده است تا مخاطب با دقت بیشتری متن را مطالعه کند. از همین روی، نمی‌توان مفاهیم و ایده‌ها در هر زبان را با ریاضیات تپاس کرد و نتیجه گرفت که برای مثال، چون اعداد در همه زبان‌ها یک معنا دارند و فقط صورت نوشتاری آن‌ها متفاوت است، پس زبان‌ها مفاهیم نیز از همین دسته‌اند. زبان‌ها هر کدام تاریخ، تحولات و مفاهیم خاص خود را دارند و هر کدام از مفاهیم در زبان‌ها می‌تواند معانی متفاوت داشته باشد؛ چراکه تجربه‌های متفاوت تاریخی را در بر گرفته و در عین حال برخی تحولات و تجارب تاریخی، اثرات عمیق داده‌اند که هریک از آن‌ها می‌تواند منحصر به یک کانتکت یا زمینه مشخص باشد، حتی برخی واژه‌ها و اصطلاحات در زبان‌ها مشخص ابداع و وارد زبان‌های دیگر شده‌اند و گاهی معانی مشخص و متناقض یافته‌اند.

در نهایت، امید است که تلاش و دست‌انداختن مجموعه رضایت‌خوانندگان را جلب کند. از همه مترجم‌های این مجموعه، انتشارات قصیده‌سرا و همه آنهایی که در انتشار این مجموعه نقش داشته‌اند، سپاسگزاری می‌شود.

بهنام جودی^۱